

İSTİKLAL SAVAŞI'NDA DOĞU TRAKYA'DA TEŞKİLATLANMA SÜRECİ, LÜLEBURGAZ VE EDİRNE KONGRELERİ

Dr. Hüsnü ÖZLÜ

ÖZET

Mondros Ateşkes Anlaşması'nın imzalanmasından sonra Doğu Trakya'daki işgal süreci 4 Kasım 1918'de Uzunköprü-Sirkeci demiryolu hattının Fransızlar tarafından ele geçirilmesi ile başlamıştır. Bu işgalin hemen ardından 2 Aralık 1918 tarihinde "Trakya-Paşaeli Müdafaa-i Heyeti Osmaniyesi" kurularak Trakya'da yaşanacak olaylara karşı ilk teşkilatlanma gerçekleştirilmiştir. İstiklal Savaşı'nda Trakya cephesindeki mücadelelerde bu cemiyetin etkisi üst düzeydedir. 20 Temmuz 1920'de bölgenin Yunanistan tarafından fiili işgali ile başlayan Doğu Trakya'daki istiklal mücadelesi sürecinde, Birinci ve İkinci Edirne Kongreleri'nden sonra yapılan 31 Mart-2 Nisan 1920'de gerçekleştirilen Lüleburgaz Kongresi ve kararları, Doğu Trakya'nın savunulması için atılmış ilk ciddi adım olarak nitelendirilebilir. Ardından 9-13 Mayıs 1920 tarihleri arasında gerçekleştirilen Büyük Edirne Kongresi aldığı kararlar itibarı ile Trakya'nın kurtuluşu yolunda önemli özelliğe sahiptir. Bu kongrede Trakya'nın Türk yurdu olduğu ve bütün Trakyalıların topraklarını müdafaya hazır oldukları bir kez daha ilan edilmiştir.

Bu makale, döneme ait birinci el kaynak olan "Trakya Paşaeli Gazetesi", Genelkurmay Askerî Tarih ve Stratejik Etüt Dairesi Arşivi Atatürk ve İstiklal Harbi Koleksiyonları, Ankara Üniversitesi Türk İnkılâp Tarihi Enstitüsü Arşivi'nde yer alan Trakya Paşaeli Cemiyeti'nin ve Edirne Kongresi'nin toplantı tutanaklarının incelenmesi sonucu ele alınmıştır. Makalenin birinci bölümünde Trakya Paşaeli Müdafaa-i Hukuk Cemiyeti'nin kuruluşu, faaliyetleri ve Trakya'nın savunulmasına yönelik atılan adımlar açıklanmış, ikinci bölümde ise Lüleburgaz ve Edirne Kongrelerinin önemi vurgulanmıştır.

Anahtar kelimeler: Trakya Paşaeli Müdafaa-i Heyeti Osmaniyesi, Lüleburgaz Kongresi, Edirne Kongresi, 1'inci Kolordu, Cafer Tayyar Bey.

THE ORGANIZATIONAL PROCESS IN THE WAR OF INDEPENDENCE IN EASTERN THRACE, LÜLEBURGAZ AND EDİRNE CONGRESSES

ABSTRACT

The process of occupation of Eastern Thrace after the signing of the Armistice of Moudros started with the seizure of Uzunköprü-Sirkeci railway line in 4 November 1918 by the French. Immediately after this seizure, the first organization against the events to be faced in Thrace was performed by the foundation of "Ottoman Defense Committee of Thrace-Paşaeli" on 2 December 1918. The effect of this association is higher in the struggles in the Thrace Front in the War of Independence. In the process of the struggle for independence in Eastern Thrace, which started by the actual occupation in 20 July 1920 by Greece, the Lüleburgaz Congress executed and decisions taken on 31 March-2 April 1920 after the First and Second Edirne Congresses can be regarded as a serious step for the defense of Eastern Thrace. Then, the Great Edirne Congress, held between dates 9-13 May 1920 has a significant feature in the liberation of Thrace with the decisions taken there. In this congress, it was declared once again that Thrace is the land of Turks and all the Thracians are ready to defend the territory for that.

This article was handled by examining the "Thrace Paşaeli Newspaper", Archives of General Staff Military History and Strategic Studies Department, Atatürk Collection and War of Independence Collections, and the minutes of meetings of the Thrace Paşaeli Committee and Edirne Congress that are placed in the Ankara University Archives of the Institute of History of Turkish Revolution, which are the first-hand sources for the period. In the first part of the article; the establishment, organization, and activities of the Ottoman Defense

Committee of Thrace-Paşaeli and the steps to be taken towards the defense of Thrace are explained, while in the second part the importance of Lüleburgaz and Edirne Congresses are emphasized.

Keywords: *Ottoman Defense Committee of Thrace-Paşaeli, Lüleburgaz Congress, Edirne Congress, 1st Army Corps, Cafer Tayyar Bey.*

Giriş:

Birinci Dünya Savaşı'nın ardından 30 Ekim 1918'de imzalanan Mondros Ateşkes Antlaşması'nın 7'nci maddesi gereği müttefikler, güvenliklerini tehdit edecek bir durum ortaya çıkması halinde herhangi bir stratejik noktayı işgal hakkına sahip olacaklardır. Antlaşmanın bu hükmü ile Doğu Trakya'nın da içinde bulunduğu bütün Türk toprakları işgal tehlikesi ile karşı karşıya kalmıştır. (Uçarol, 1987: 431) Bu tehlike Yunan ordusunun Trakya içlerine doğru girmesi ile fiili bir duruma dönüşmüş ve Anadolu'nun her köşesinde olduğu gibi Trakya'da da direniş hareketleri başlamıştır. Doğu Trakya'da işgallere karşı örgütlenmek maksadıyla Edirne Mebusu Faik Bey (Kaltakkıran), Edirne Belediye Reisi Şevket Bey, Avukat Şeref (Aykut) Bey ile tüccardan Yolageldili Kasım Efendi ve bazı vatansever Edirneliler 2 Kasım 1918 günü İstanbul'da bir araya gelmişlerdir. (Bıyıklıoğlu, 1987: 123-124)

Trakya'da işgaller karşısında örgütlenme ve kongre hareketleri 2 Aralık 1918 tarihinde "Trakya Paşaeli Müdafaa-i Heyeti Osmaniyesi"nin kurulmasıyla başlamıştır. Bu cemiyetin bölge halkını örgütlemesi ile de Trakya'da Kongreler süreci hızlanmıştır. "Trakya Paşaeli Müdafaa-i Heyeti Osmaniyesi" 22 Ocak 1919'da İstanbul'da bir toplantı yapmış ve önemli kararlar almıştır. (Kocatürk, 2000:12-19) Söz konusu cemiyet birinci kongresini 10 Temmuz 1919'da, ikinci kongresini 16 Ekim 1919'da, üçüncü kongresini 15 Ocak 1920'de gerçekleştirmiştir. (Kocatürk, 2000: 68,129) 31 Mart-2 Nisan 1920'de Lüleburgaz Kongresinden sonra 9-13 Mayıs 1920'de Büyük Edirne Kongresi yapılmıştır. (Tanör, 1992: 25)

Millî Mücadele'nin başlangıcından itibaren yurdun her tarafında çeşitli adlar altında ulusal cemiyetler kurulmuş, ancak bu cemiyetler bir çatı altında toplanamadığı için teşkilatlanma sorunu yaşanmış, özellikle Batı Anadolu ve Trakya'daki örgütlerde önemli sıkıntılar görülmüştür. (Sonyel, *Türk Kurtuluş Savaşı ve Dış Politika*, 1995:117) İşte bu sıkıntıları planlı bir şekilde aşmak adına, Sivas Kongresi'nde tüm cemiyetler Anadolu ve Rumeli Müdafaa-i Hukuk Cemiyeti adı altında birleştirilmiştir.

Bu dönemde gerçekleştirilen bölgesel kongreler, belirli bir coğrafi bölgeyi kapsayan birleşmeler ve temsile dayalı örgütlenmelerdir. 23 Temmuz- 7 Ağustos 1919 tarihleri arasında bütün Doğu illerini birleştiren Erzurum Kongresi, yöresel nitelikli Balıkesir ve Nazilli Kongrelerinden sonra tüm Ege ve Batı Anadolu bölgesini temsil eden 16-25 Ağustos 1919'da Alaşehir Kongresi, 9-13 Mayıs 1920'de Trakya'yı kapsayan Büyük Edirne Kongresi bölgesel kongrelerdir. (Tanör, 1992: 30)

Edirne'de kurulan "Trakya Paşaeli Müdafaa-i Heyeti Osmaniyesi" hazırladığı programın 1. ve 9. maddelerinde, cemiyetin amacının Doğu ve Batı Trakya'nın Osmanlı yönetimi altında olduğu ve bunun için mücadele edileceğini açıklamıştır. Bu cemiyet Anadolu hareketi ile birleşip Trakya Paşaeli Müdafaa-i Hukuk Cemiyeti adını

aldıktan sonra bile bu amacından vazgeçmemiş, özellikle Batı Trakya ve Bulgaristan'daki faaliyetleriyle "Trakya Birliği" yolunda çalışmalarını sürdürmüştür. (Tanör, 1992: 41)

Milli Mücadele'nin topyekûn bir mücadele olduğunu daha Sivas Kongresi'nde aldığı kararla yerel tüm cemiyetleri Anadolu ve Rumeli Müdafaa-i Hukuk Cemiyeti adı altında birleştirerek gösteren Mustafa Kemal Paşa, Edirne Kongresi sonrasında alınan Trakya'nın müdafaasına ilişkin karara yönelik 1'inci Kolordu Kumandanlığına çektiği telgrafta düşüncelerini şu şekilde dile getirmiştir. (Atatürk'ün Tamim Telgraf ve Beyannameleri, 2006: 349)

Ankara, 14/15 Mayıs 1920

"Birinci Kolordu Komutanlığı'na

Yunan işgaline karşı Trakya'nın savunulması için Birinci Kolorduca verilen karar BMM'nin görüşüne bütünüyle uygundur. Bu konuda Bulgarlarla yapılmakta olduğu bildirilen anlaşma girişimleri yerindedir. Yunan işgali gerçekleşirse, Aydın cephesinde bir takım girişimlerde bulunulması ve aydınlatıcı ve yarar verici her öğeden Yunanlılara karşı yararlanma durumu önemle göz önünde bulundurulmaktadır efendim.

BMM Başkanı
Mustafa Kemal"

1. İstiklal Harbinde Trakya'da Teşkilatlanma ve Seferberlik:

Yunan ordusunun işgaline karşı silahlı direniş kararı alan Trakya-Paşaeli Müdafaa-i Heyeti Osmaniyesi, faaliyetlerini halka duyurmak ve daha iyi örgütlenmek maksadıyla gazete çıkarmaya karar vermiş, "Trakya-Paşaeli Gazetesi" adıyla 6 Kanun-ı evvel 1918 tarihinde ilk sayısını yayınlamış ve bu gazete cemiyetin yayın organı olmuştur. (Bıyıklıoğlu, 1987:124-125) Bu kapsamda, 6 Kanun-ı evvel 1918 tarihinde birinci sayısını yayımlayan "Trakya-Paşaeli Gazetesi" "Trakya-Paşaeli Müdafaa-i Heyeti Osmaniyesi'nin" programını şu şekilde yayınlamıştır: (Trakya-Paşaeli Gazetesi, 6 Kanun-ı evvel 1918) **EK-1**

"1. Trakya'nın Osmanlı Padişahlığındaki rabıta ve tamamıyeti mülkiyesinin temin maksadıyla Trakya-Paşaeli Müdafaa-i Heyet-i Osmaniyesi namında bir cemiyet teşkil edilmiştir.

2. Cemiyet'in merkez-i idaresi Edirne şehridir.

3. Heyetin idaresinin itimatnamesini haiz zevattan mürekkep irsal edeceği mesul murahhaslar vasıtasıyla memalik-i ecnebiyede ve pay-ı tahtta maksadını müdafaa edecektir.

4. Cemiyet'in gayesi; Cemiyet-i Akvam nazariyesinin müessisi olan Wilson Prensipleri'ne riayetle memleketin hak ve hâkimiyet ve tamamıyetini kanun idaresinde müdafaa ve istihsaldir.

5. Cemiyet bir reis ve on iki azadan mürekkep bir heyet-i idare ile tedvir edilir.

6. Cemiyet'in bütün teşebbüsâtı senedat ve vesaiik üzerine müesses olarak haricen ve dahilen neşriyat ve telkinat ile meşru davasını ve tarihe müstenit olan hakkını müdafaa ve istihsal eylemektir.

7. Cemiyet'in Osmanlı Padişahlığı'nda mevcut fırkalardan hiçbirisiyle alakası yoktur.

8. Cemiyet, kanun mucibince kendi tedarik edeceği menabi ile tedvir-i mesalih eyleyecektir.
9. Makasid-i cemiyet olan Trakya birliği ve tamamiyetinin husulüyle cemiyet infisah edecektir.
10. Cemiyet kavanîn-i Devlet-i Âliye'ye tabi bir şahs-ı mânevidir.”

Trakya Paşaeli Gazetesi'nin bu ilk sayısında ayrıca “Trakya Daima Osmanlıdır” başlığı ile bir yazı yazılmış ve bu yazıda Trakya'nın tarihsel geçmişi üzerinde durularak gelinen noktaya işaret edilmiştir. Gazetenin ikinci sayısında “Trakya-Paşaeli Müdafaa-i Heyet-i Osmaniyesi'nin Amerika Reisi Cumhuriyet Mösyo Wilson'a Gönderdiği İzahname” başlığı ile Wilson'a gönderilen mektuba yer verilmiş ve detaylı olarak açıklanmıştır. (Trakya-Paşaeli Gazetesi, 11 Kanun-ı evvel 1918) **EK-2** Aynı gazetenin 17 Haziran 1919 tarihli 29'uncu sayısında ise “Trakya Trakyalılarıdır” başlığı ile Trakya'nın tarihine ait açıklamalar yapılmıştır. (Trakya-Paşaeli Gazetesi, 17 Haziran 1919) Trakya Paşaeli Gazetesi'nin 15 Temmuz 1919 tarihli 32'nci sayısında ise cemiyetin o tarihe kadar yaptığı faaliyetler ve kongre hakkında bilgiler “Trakya Kongresi” başlığı altında verilmektedir. (Trakya-Paşaeli Gazetesi, 15 Temmuz 1919)

Ayrıca, Trakya-Paşaeli Müdafaa-i Heyeti Osmaniyesi'nin Edirne Merkez İdaresi'nin Trakyalılara hitaben yayınladığı beyannameinde ise cemiyetin amacı şu şekilde açıklanmıştır: “Ecdadımızın celâdet yadigarı olarak, Avrupa'da elimizde yalnız Edirne vilayeti kalmış iken bu mübarek toprakların Müslüman olan mühim bir kısmı da kötü idare yüzünden Bulgar boyunduruğuna geçmiştir. Bu da yetmiyormuş gibi son zamanlarda pay-ı tahtın bekçisi olan yurdumuza göz dikildiğini görmekten elem ve ızdırap duymaktayız. Bu kıskanç gözlere perde çekmek emeliyle vilayet içtimaî davetine uyan hamiyetli halkımız, memleketin çok eski tarihi hakkı ile birçok yüzyılların kıymetli hatıralarını tespit ve yirminci asrın geleceğine hakim geçinen medeni milletlere karşı, Türklerin gadre uğramış haklarını müdafaa etmek üzere Trakya-Paşaeli Müdafaa-i Heyeti Osmaniyesi'ni kurmuştur. Milletinin hayrını isteyenlerden bir heyet, bu vatan hizmetini omuzlarımıza yükledi.” (Bıyıklıoğlu, 1987:130)

Mondros Ateşkes Anlaşması'ndan sonra Doğu Trakya'da ilk işgal hareketi Fransızlar tarafından 4 Kasım 1918'de Uzunköprü-Sirkeci demiryolu hattında gerçekleştirilmiştir. Bu tarihten hemen sonra Fransızlar Trakya demiryolunun koruması görevini Yunanlılara bırakmışlar ve Yunanlılar 9 Ocak 1919 tarihinde Uzunköprü-Hadımköy demiryolu hattını işgal ederek Doğu Trakya'ya yayılmaya başlamışlardır. Ayrıca Trakya'da bulunan Yunan Komiseri A.A.Soktoruris 13 Temmuz 1920 tarihinde Trakya'nın Yunanistan tarafından işgal edileceğine dair bir beyanname yayımlamıştır. (ATASE, İSH, K.305, G.138, B.138-1) Yunanistan Türk topraklarına karşı İtalya ile toprak paylaşımı konusunda anlaşmaya varmış, İstanbul'un kendilerine verilmesi umuduyla başlayan Çatalca çizgisine kadar Trakya'nın tümünü kapsayan bir uygulamaya razı olan Yunanistan, barış anlaşmasını beklemeden harekete geçmiş ve kendi bölgesini işgal etmeye başlamıştır. (Öztoprak, 2006:19) 20 Temmuz 1920 tarihinde Doğu Trakya'da Yunan taarruzu başlamış ve Tekirdağ'a denizden çıkarma yapmak suretiyle Mürefte ve Çorlu Yunan ordusu tarafından işgal edilmiştir. (Kocatürk, 2000: 185) Bu ilk işgalin ardından 1'inci Kolordu Komutanlığı kendisine bağlı olan ve Çorlu bölgesindeki 55'inci Tümen'e, Edirne Karaağaç'taki 49'uncu Tümen'e mevzilerini savunma emri vermiş, ayrıca emrindeki 60'ıncı Tümen'e de bir emir vererek; Kolordu karargâhının

Edirne'den Sazlıdere'ye taşındığını, Tümen'in Uzunköprü bölgesindeki tüm demiryolu ve karayolu köprülerini imha ederek kullanılamaz hale getirilmesini bildirmiştir. (ATASE, İSH, K:1014, G:59, B:59-32) Bu emir üzerine Uzunköprü civarındaki köprüler imha edilmeye çalışılmış, ancak tam olarak başarıyla sonuçlandırılmamış ve kısa süre sonra 24 Temmuz günü Uzunköprü Yunan ordusu tarafından işgal edilmiştir.

Bu ilk işgal hareketinden sonra Trakya-Paşaeli Müdafaa-i Heyeti Osmaniyesi' derhal harekete geçmiş ve Trakya temsilcileri ve İstanbul'daki üyeleri ile 22 Ocak 1919 tarihinde İstanbul'da yaptığı toplantıda; Trakya'nın, parçalanmaz bir bütün olduğu ve gerçek sahiplerinin Türkler olduğu, bu konuda gerekirse oylama yapılabileceği, Trakyalıların işgale karşı birleşmeleri ve Doğu Trakya'ya gelen Yunan askerinin çıkarılması için harekete geçilmesi kararlarını almışlardır. (Bıyıklıoğlu, 1987:152-153)

Bu arada, "Trakya-Paşaeli Müdafaa-i Heyeti Osmaniyesi" İstanbul temsilcileri, Mustafa Kemal Paşa'yı İstanbul'da bulunduğu sırada ziyaret etmişler ve işgale karşı neler yapılması gerektiği konusunda fikirlerini almışlar hatta Mustafa Kemal Paşa'yı bu hareketin başına geçmeye davet etmişlerdir. Mustafa Kemal Paşa bunun üzerine şu cevabı vermiştir. *"Tehlikede olan yalnız Trakya değildir. Bütün Türk vatani kaybolmak üzeredir.... Böyle parça parça çalışacağımıza, bütün memleket mukadderatını idare edecek, ele alacak bir teşekkül meydana getirip beraber çalışsak nasıl olur?"* O, bu sözlerin uygulamasını Sivas Kongresinde aldığı kararla tüm cemiyetleri tek çatı altında birleştirerek somutlaştırmış ve topyekûn mücadelenin en önemli adımını atmıştır. (Bıyıklıoğlu, 1987:156)

"Trakya-Paşaeli Müdafaa-i Heyeti Osmaniyesi" bir süre sonra, Paris Barış Konferansı'na bir heyet göndermiş ve bu heyete Trakya Mebuslarından Kocabaş Arif, Mahmud Nedim, Mebus Celâl (Perin) ve İskeçeli Hüseyin Sabri Beyler dahil olmuştur. Heyet konferansta; Doğu ve Batı Trakya'nın Osmanlı idaresiyle birleştirilmesi, Doğu Trakya'nın Osmanlı hâkimiyeti altında bırakılıp Batı Trakya'nın başka devletin hâkimiyetine verilmesi durumunda bütün gayreti Batı Trakya üzerinde toplayarak buranın da Osmanlı hâkimiyetine bağlanması için çalışılması, Doğu Trakya'nın da Osmanlı hâkimiyetinden alınarak başka bir devlete verileceği anlaşılırsa, Batı ve Doğu Trakya'nın birlikte İngiltere'nin himayesi altında istiklâli veya milletler cemiyetinin garantisi altında tarafsız bir halde istiklâli savunulması tezlerini savunmuş, fakat bir netice elde edilememiştir. (Bıyıklıoğlu, 1987:157)

Bu süreçte 1'inci Kolordu Komutanı Cafer Tayyar Bey¹ Trakya'nın savunmasına yönelik Mustafa Kemal Paşa'dan yardım istemiş, özellikle de asker, silah ve cephaneye bu isteklerin başında gelmiştir. Ayrıca, 1'inci Kolorduya

¹ Türk İstiklal Harbine Katılan Tümen ve Daha Üst Kademedeki Komutanların Biyografileri,(1989) Genelkurmay Askerî Tarih ve Stratejik Etüt Daire Başkanlığı Yayını, s.143, "Cafer Tayyar (Eğilmez) Bey; 1878 yılında Priştine'de doğmuş, 13 Mart 1898'de Harp Okulu'na girmiş, 1904'de Harp Akademisinden mezun olarak stajını yapmak üzere 3'üncü Ordu'ya katılmıştır. 1905-1908 yılları arasında Kosova Mıntika Komutanlığına bağlı 72'nci Alay 2'nci bölük Komutanı olarak görev yapmış, 1908'de 3'üncü Ordu 17'nci Alay 1'inci Tabur Komutanlığı görevine atanmıştır. 1909'da Genelkurmay 3'üncü Şubeye atanan Cafer Tayyar Bey 1910'da Kosova Kolordusu, 1911'de İpek Sancağı Mutasarrıfı, 1913'de Üsküdar Ciheti Komutanı, 1914'de 4'üncü Kolordu Kurmay Başkanı, 1916'da 2'nci Kolordu Komutanı, 1918'de 1'inci Kolordu Komutanı olarak görev yapmıştır. 1'inci Kolordu Komutanı iken Trakya'daki Milli Mücadele hareketini yönetmiş, ancak bu görevde ilken İstanbul Hükümeti tarafından görevden alınmıştır. 25 Temmuz 1920'de Trakya Bostanlı'da Yunan kuvvetlerine esir düşmüş Eylül

subay tayini, kuvvayımilliye'ye fiili yardımda bulunma, para, elbise ve teçhizat eksiklerinin tamamlanması da bu istekler arasında yer almaktadır.(Bıyıklıoğlu, 1987: 232)

Bu arada Büyük Millet Meclisi'nde, Trakya'nın savunulmasına yönelik kurulacak örgütler ile ilgili hazırlanan tasarı ve bu örgütlere sağlanacak yardımlar ile ilgili görüşmeler ele alınmış ve 4 Mayıs 1921 tarihinde gizli oturumda onaylanmıştır. Bu konuda Mustafa Kemal Paşa Büyük Millet Meclisi'nde 20 Nisan 1921 tarihinde gizli oturumda şunları söylemiştir. “ Efendiler; bu sorunun çözümünün geciktirilmesi beni çok üzüyor. Bu önemli konuda, Bulgaristan ve Trakya'da gerekli önlemleri almış bulunuyoruz..... hepimiz ruhen ve kalben Trakya'ya bağlıyız.... Bu sorunun ivedilikle çözüme bağlanmasını dileriz.” (Sonyel, 1995:178-179)

19 Nisan 1920 tarihinde itilaf devletlerinin temsilcileri Türkiye ile yapılacak anlaşmanın esaslarını kararlaştırmak üzere San Remo'da Mareşal Foch'un başkanlığında toplanmışlardır. Toplantı 26 Nisan 1920 tarihinde sona ermiştir. (Kocatürk, 2000: 152) Ayrıca Paris Barış Konferansı'nda Trakya ve Edirne'nin Yunanlılara verilmesi kararına karşı Mustafa Kemal Paşa, 14 Mayıs 1920 tarihinde Trakya Müdafaa-i Hukuk Merkez Heyeti Başkanlığı'na yolladığı şu telgraf ile bu fiili duruma karşı savunma yapılacağını belirtmiştir. (Atatürk'ün Tamim Telgraf ve Beyannameleri, 2006: 348)

Ankara,14 Mayıs 1920

“Trakya Müdafaa-i Hukuk Merkez Heyeti Başkanlığı'na

1- Edirne Olağanüstü Meclisinin Yunan işgalinin ihtimaline karşı, Trakya'nın, savunma esas çerçevesinde verdiği karar uygundur.

2- Paris'te ki Osmanlı delegeleri milletin hiçbir biçimde vekilliğine haiz değildir. Bunların, memleketimizin hiçbir parçası hakkında barış konferansının vereceği kararı uygun bulmada yetkisi yoktur. Bu sebeple, bunlar tarafından kabul ve imza edilecek bir antlaşma maddeleri tamamen yok gibidir. Barış konferansı kararları belli olunca buna karşı yapılacak hareket Büyük Millet Meclisince belirlenecek ve size de gerekli bildirimde bulunulacaktır. Bununla birlikte son bilgiler, Edirne ilinin Yunanlılara verilmesi konferansça karar verildiği biçimindedir. Bu kararı değiştirecek siyasi değişiklik ancak tarafımızdan silahla ve şiddetle savunulduktan sonra mümkün olabilecektir efendim.

Büyük Millet Meclisi Başkanı Mustafa Kemal”

1920'de esaretten döndükten sonra Trakya Kuvayımilliye Komutanı sıfatıyla Büyük Millet Meclisine Edirne milletvekili olarak girmiştir. 24 Eylül 1923'de generalliğe terfi eden Cafer Tayyar Paşa 1923'de aynı zamanda 7'nci kolordu Komutanlığına atanmış, 1924'de milletvekilliğini tercih ettiği için 1925'de ordudan ayrılmış, 9 Ocak 1928'de de emekli olmuştur.”

Ayrıca; Trakya'nın savunulması için Bulgarlarla anlaşmaya ve Aydın Cephesi'nde karşı girişimlere dair 1'inci Kolordu Kumandanlığı'na çekilen 14/15 Mayıs 1920 tarihli şifreli telgraf ile de Yunan işgaline karşı 1'inci Kolordu tarafından alınan kararın ve Bulgarlar ile anlaşma yapılmasının uygun mütalaa edildiği şu telgraf ile bildirilmiştir. (Atatürk'ün Tamim Telgraf ve Beyannameleri, 2006: 349)

Ankara, 14/15 Mayıs 1920

"Birinci Kolordu Kumandanlığı'na

Yunan işgaline karşı Trakya'nın savunulması için, Birinci Kolorduca verilen karar Büyük Millet Meclisi'nin görüşüne bütünüyle uygundur. Bu konuda Bulgarlarla yapılmakta olduğu bildirilen anlaşma teşebbüsü yerindedir. Yunan işgal teşebbüsü gerçekleşirse, Aydın cephesinde tarafımızdan yapılabilir olan girişimlerde bulunulması, aydınlatıcı olan ve yarar sağlayan her elemandan Yunanlılara karşı yararlanma işi önemle göz önünde tutulmaktadır efendim.

Büyük Millet Meclisi Başkanı Mustafa Kemal"

Doğu Trakya'da fiili Yunan işgali başlamadan önce Mustafa Kemal Paşa'nın Edirne'deki 1'inci Kolordu Komutanı Cafer Tayyar Bey'e çektiği 18 Haziran 1919 tarihli şu telgraf Millî Mücadele başlangıcındaki durumu ve yerel teşkilatların örgütlenmesi gereğini ortaya koyma açısından son derece önemlidir. (Onar, 1995:78-79)

"Edirne'de Birinci Kolordu Komutanı Cafer Tayyar'a

Ulusal bağımsızlığımızı bozan ve yurdun bölünmesi durumlarını hazırlayan anlaşık devletlerin yaptıklarını ve başkentin de tutsak ve güçsüz durumunu bilmektesiniz. Ulusun yazgısını bu nitelikteki bir hükümete bırakmak, Tanrı korusun çökmeye boyun eğmek demektir. Bütün Anadolu halkı ulusal bağımsızlığı kurtarmak için baştan aşağı bir gövde durumuna getirilmiş ve ayrıcalıksız bütün komuta kurulları ve arkadaşlarımız yüksek bir özveri ile birlikte karar almışlardır. Vali ve mutasarrıfların hemen hepsi bu halka çevresine alınmıştır. Bu büyük amaç için Müdafaa-i Hukuku Milliye (Ulusal Hakları Koruma) ve Reddi İlhak (Başka Ülkeye Bağlanmama) dernekleri kapsamlı kabul edilmiştir...

Trakya Derneği ve Edirne İli Ulusal Hakları Koruma Derneği ile de el ele vermek ve bütün Anadolu ve Trakya ulusal hakları koruma ve başka ülkeye bağlanmama reddi ilhak derneklerini birleştirmek, Anadolu ve Rumeli bütün illeri delegelerinden oluşacak güçte bir merkez kurulunun örgütlenmesi kararlaştırıldı. Bu kurulun, İstanbul'un denetiminden uzak ve yabancı devletlerin baskı ve etkisinden bütünüyle korkusuz kalacak ve ulusun sesini gür olarak dünyaya duyuracak biçimde, Anadolu'nun ortasında ve en uygun yer olarak Sivas'ta toplanması yerinde görülmüştür. Gereğine göre İstanbul'da yetkili olmamak üzere bir temsilciler kurulu bulundurulabilir."

Ben İstanbul'da iken Trakya Derneği üyesiyle bu konuyu görüşmüştüm. Şimdi zamanı geldi ... Bu bağımsızlık amacı elde edilinceye dek bütün ulusla birlikte özveri ile çalışacağıma kutsal değerlerim adına and içtim ve bunu gördüğüm ulusal istek üzerine her yere yayınladım...

Gözlerinizden öperim. Telgrafın alındığının ivedi bildirilmesini beklerim.

*3'üncü Ordu Müfettişi
Fahri Yaveri Hazreti Şehriyari
Tuğgeneral Mustafa Kemal"*

Mustafa Kemal Paşa bu telgraf ile Trakya'da bir bütün halinde örgütlerin birleşmesi ve bir taraftan da kurulacak bu teşkilatın Anadolu ile birlikte hareket ederek Millî Mücadele'ye katılması gereğini belirtmektedir. Mustafa Kemal Paşa Cafer Tayyar Bey'e verdiği bu talimatla, Trakya ile iş birliğini gerçekleştirmeye ve 1'inci Kolordu'yu Anadolu'ya bağlamaya çalışmıştır. Ancak Mustafa Kemal Paşa Doğu Trakya'daki milli teşkilatlanmayla ilgili düşüncelerini özellikle Batı Trakya ile bütünleşmek gibi o dönem için fayda getirmeyecek bir yola girilmemesi gereğini 3 Şubat 1920 tarihli telgraf ile Cafer Tayyar Bey'e özetle şu şekilde bildirmiştir; (Onar, 1995:414)

3 Şubat 1920

"Edirne'de Birinci Kolordu Kumandanı Cafer Tayyar Bey'e

Trakya'nın Doğu ve Batı namıyla mülki bir birlik altında ifade edilmesi, Osmanlı siyaseti için doğru değildir. Doğu Trakya, itiraz ve münakaşa kabul etmez bir şekilde, Osmanlı memleketlerinin parçasıdır. Batı Trakya, bir barış antlaşması ile vaktiyle terk edilmiş bir vatan toprağıdır. Doğu Trakya, Batı'nın iltihakını temin etmek için, bir harekât üssü olabilir. Yoksa Doğu ve Batı Trakya'nın birliğini ısrarla iddia etmek, Doğu Trakya'da da bazı iddiaların ileri sürülmesi neticesini ortaya çıkarabilir.

Bu itibarla, Doğu Trakya hakkında hiçbir münakaşa söz konusu edilmemelidir....

*Heyet-i Temsiliye Namına
Mustafa Kemal Paşa"*

Mustafa Kemal Paşa'nın Trakya ve Edirne'nin işgaline karşı Cevat Abbas ve Galip Bahtiyar Beyler'in Edirne'nin kurtarılmasına çalışacaklarına dair ve Trakya ile Anadolu'nun bir bütün olduğunu işaretleyen 14 Aralık 1920 tarihli şu özel beyannamesi önem arz etmektedir. (Atatürk'ün Tamim Telgraf ve Beyannameleri, 2006: 383)

"Ankara, 14 Aralık 1920

Olayların acıklı sonuçlarına ve her şeye rağmen Edirne'yi büyük Türk topluluğunun parçası sayan Türkiye Büyük Millet Meclisi, bu kutsal toprağın anavatana katılmasını sağlamak için her türlü fedakârlığa katlanmaya karar vermiş ve Anadolu'nun özelemlerini, selamlarını Trakya'ya duyurmaya Bolu milletvekili Cevat ve Galip Bahtiyar Beyleri görevlendirmiştir. Trakya davası Anadolu davasıyla ikizdir.

Türk milletinin fedakârlığı, dayanıklılığı ile her iki dava da kurtarılacaktır. O mutlu anın gelip çatmasına kadar birlik ve uyum ile hareket olunması rica olunur. Başarı dileği ile en içten selamlarımı sunarım.

Büyük Millet Meclisi Başkanı Mustafa Kemal”

Millî Mücadele yıllarında Trakya’da kurulan askerî birlikler 1’inci Kolordu Komutanlığının emir ve komutası altında teşkilatlanmıştır. Bu çerçevede, 20 Haziran 1920 tarihinde Yunan ordusunun Doğu Trakya’daki işgali öncesinde 1’inci Kolorduya bağlı birlikler şu şekilde tertiplenmiştir. Cemil Bey komutasındaki 60’uncu Tümen Uzunköprü, İpsala, Şarköy, Kadıköy ve Yerköy bölgesinde, Albay Şükrü Naili Bey komutasında 49’uncu Tümen, Edirne ve civarında, Alâeddin Bey komutasındaki 55’inci Tümen ise Tekirdağ, Hayrabolu, Çorlu ve Çatalca bölgesinde bulunmaktadır. (ATASE, İSH., K:780, G:6, B:6-3)

1’inci Kolordu Komutanı Cafer Tayyar Bey, Mondros Ateşkes Antlaşması’ndan hemen sonra “Trakya Paşaeli Müdafaa-i Heyeti Osmaniyesi” Cemiyeti ile temasa geçerek Trakya’nın Yunan işgaline karşı savunulması için mücadele başlatmış ve mütareke hükümlerine göre yapılması gereken terhis işlemi ile silah ve cephane teslimi işlerini geciktirmiştir. (ATASE, İSH., K:304, G:138, B:138-1) İstanbul Hükümeti Cafer Tayyar Bey’e İtilâf Devletleri temsilcilerine yardımcı olması konusunda baskı yapmış, ancak bu baskılar sonuçsuz kalmıştır. Cafer Tayyar Bey bu baskılara boyun eğmediği gibi terhis işlemi ve silahların teslimi konusunda da anlaşma şartlarına karşı direnmiştir. (ATASE, İSH., K:284, G:142, B:142-1) Bunun üzerine Edirne’deki İngiliz kontrol subayı Cafer Tayyar Bey’i terhis işlemlerini yavaşlattığı için Harbiye Nezareti’ne şikayet etmiştir. Harbiye Nezareti 28 Ocak 1919 tarihinde 1’inci Kolordu Komutanlığına gönderdiği emir ile askerinin derhal terhislerinin yapılmasını ve bu konuda ciddi davranılmasını emretmiştir. (ATASE, İSH., K: 286, G:110, B:110-1)

1’inci Kolordu Kumandanı Cafer Tayyar Bey Mustafa Kemal Paşa’nın 9 Ocak 1920 tarihli seferberlik ve harekât planı hakkındaki emrini uygulama kararı almış ve Anadolu’da başlayan seferberlik hareketini Trakya’da uygulamaya koymuştur. Bu çerçevede; 16 Mart 1920’de İstanbul ile irtibat kesilmiş, Trakya’da seferberlik ilan edilmiş, bu suretle Trakya Anadolu ile birlikte hareket etmeye başlamıştır. (Peremeci, 1939:400)

Cafer Tayyar Bey, 16 Mart günü tümenlere ve askeri birliklere gönderdiği emirlerle şu tedbirlerin alınmasını istemiştir: Güner, 1998:112-113)

“1. Her tümen kendi bölgesindeki silah ve cephane depolarından faydalanarak, seferberliği ikmal edecektir. Ancak askere çağırılacak olanların sayısı eldeki silah sayısından fazla olmayacaktır.

2. Her tümen kendi bölgesindeki Ziraat Bankası ile mal sandıkları, evkaf ve tapu dairelerindeki paralara el koyacaktır.

3. Her tümen bölgesinde sıkıyönetim ilan edecektir.

4. Asar ambarlarında, hükümete ait tohumluk ve hububat ve sair erzaka el konacaktır.

5. Her tümen bölgesinde, tüccarın elinde bulunan zahire ve hububat ile askere yarayacak eşyanın, büyük ölçüde alınıp satılması ve başka tarafa nakli men olunacaktır.

6. Her tümen kendi bölgesindeki telgrafhanelerle telgraf hatlarının muhafazasına çok dikkat edecek ve muhaberelelerin kesilmemesini sağlayacaktır.

7. Hangi suretle olursa olsun hiçbir kimse silahını hiçbir kimseye teslim etmeyecektir.”

Bu emirlerin hemen ardından Trakya-Paşaeli Müdafaa-i Hukuk Cemiyeti de 18 Mart 1920’de bir beyanname yayınlayarak halkı Millî Mücadele’ye katılmaya davet etmiştir. 1’inci Kolordu Komutanı’nın seferberlik ilanı Trakya’nın tamamına yayımlanmış olmasına rağmen bazı bölgelerde sıkıntılar yaşanmıştır. Seferberlik ilanına, Tekirdağ Mutasarrıfı Füzun Bey karşı çıkmış ve bölgesinde bu emri uygulamamış, seferberlik emri için Dahiliye Nezareti’nden emir gelmesini şart koşmuştur. (Bıyıklıoğlu, 1987:212-213)

1’inci Kolordu Komutanlığı Trakya’nın savunma görevini üstlenmiş, ancak her taraftan düşmanla çevrilmiş ve dar bir sahada bulunan kolordu, büyük sıkıntılar yaşamıştır. Bu Kolordu üstün düşman kuvvetlerini oyalamak ve yıpratmak suretiyle Anadolu’ya yardım edebilirdi. Ancak kötü sevk ve idare, ümitsizlik, yorgunluk ve propagandanın etkisi ile bu başarılamamıştır. (Belen, 1936:280) Ayrıca Kolordu, 16 Mart 1920 tarihinde İstanbul’un işgal edilmesi ile birlikte Doğu Trakya’da seferberlik ilan etmiş, Trakya’nın teşkilatlanması maksadıyla yapılacak olan Lüleburgaz ve Edirne Kongrelerine öncülük etmiştir. (Keleş,1994:158) Cafer Tayyar Bey’in ateşkes anlaşması hükümlerine uymaması, itilaf devletleri temsilcilerinin İstanbul Hükümeti’ne baskı yapmasına ve daha sonra da görevden alınmasına neden olmuştur. Bu süreçte, Albay Muhiddin (Kurtiş) Bey, 20 Nisan 1920 tarihinde İstanbul Hükümeti tarafından Cafer Tayyar Bey’in yerine 1’inci Kolordu Komutanlığı’na tayin edilmiş, bu arada İstanbul Hükümeti tarafından görevden alınan Cafer Tayyar Bey’e TBMM tarafından "Rumeli Umum Kumandanlığı" görevi verilmiştir. (ATASE, İSH., K: 644, G: 110, B:110-1) Ayrıca, 9 Mayıs 1920 günü toplanan Edirne Kongresi’nde de Cafer Tayyar Bey’e "Trakya Millî Kumandanı" unvanı verilmiştir. (Kocatürk, 2000: 152-153) Albay Cafer Tayyar Bey 22 Nisan 1920 tarihinde Sadrazam Damat Ferit Paşa ile bir görüşme yapmış, 30 Nisan 1920 tarihinde Edirne’ye dönmüştür. (Kocatürk, 2000: 154-159) Albay Muhiddin Bey’e bu görevi Sadrazam ve Harbiye Nazırı Damat Ferit tarafından şu telgraf ile bildirilmiştir. (Bıyıklıoğlu, 1987:237)

“Albay Muhiddin Bey’e

1- Edirne’de, 1’inci Kolorduyu Hümayun Kumandanlığı’na tayininiz hususuna, 21 Nisan 1920 de iradei seniye çıkmıştır.

2- Hemen vazifenizi deruhte etmek üzere, icabı kadar maiyeti askeriye ile beraber Edirne’ye hareketle intizam ve inzibatın ve merkezi hükümetle olan muhaberatın müvaredat ve münakalatın tanzim ve teminine ihtimam olunmasını ve şayet efrad ile beraber Edirne’ye hareketimizde müşkülât çıkarsa mümkün ve lazım olan maiyetinizle hareket edilmesi.

3- Sabık kumandan Cafer Tayyar Bey, emir ve fermanı hümayuna itaat ederek İstanbul'a gelmiştir. Kolorduya mensup kıtaların, mukaddes vazifelerine aykırı hallere iştirak etmelerinin takdire şayan bulunduğunun tâmimen tebliği ile gerekli tedbirlerin alınması ve bildirilmesi.

4- Bir kaç güne kadar Vali de Edirne'ye gelecektir.

Sadrazam ve Harbiye Nazırı Damat Ferit"

Edirne'de 1'inci Kolordu Komutan Vekili Albay Muhiddin'in Ankara'da Büyük Millet Meclisi Riyaset-i Aliyyesine yolladığı 12 Mayıs 1920 tarihli mesajda; "Versailles'a gönderilen barış temsilcilerimiz tarafından anlaşma imza edilsin veya edilmesin Trakya'nın bir Yunan işgaline karşı müdafaasına Kolorduca kesin karar verildiği, Trakya'nın savunmasına yönelik Bulgarlar ile müzakere yapıldığı ancak kesin sonuç alınmadığı, kolordunun yapacağı savunma görevinden bir sonuç elde edilebilmesi için aynı anda İzmir'de ve İzmit'te Yunanlılara karşı taarruza geçilmesinin ve bu konudaki görüşlerin bildirilmesini istemektedir." (Harp Tarihi Vesikaları Dergisi, 1955: Vesika nu.369)

Yunan ordusunun işgalinin başlamasından hemen sonra 23 Temmuz 1920 tarihinde Trakya Millî Kumandanı Albay Cafer Tayyar Bey ve 1'inci Kolordu Komutanı Muhiddin Bey; Sazlıdere'deki 1'inci Kolordu karargâhında bir araya gelmiş ve harekete geçmeyi planlamışlardı. Ancak erlerin büyük çoğunluğunun firar etmesi yüzünden plan uygulanamamıştır. Bu arada Kolordu karargâhı da Lalapaşa'ya alınmıştır. (Bıyıklıoğlu, 1987: 364)

Trakya Millî Kumandanı Albay Cafer Tayyar Bey Yunan ordusu hakkında keşif yapmak maksadıyla 24 Temmuz 1920'de Babaeski'ye gitmiş, yolda atından düşen ve yaralanan Cafer Tayyar Bey, Bostanlı Köyü yakınlarında köylüler tarafından bulunmuş ve civarda bulunan Yunan süvari takımına teslim edilmiştir. Bu arada Doğu Trakya'da Yunan taarruzunun artması üzerine 1'inci Kolorduya bağlı birliklerin bir kısmı Bulgaristan sınırını geçerek Bulgaristan'a sığınmış, 25 Temmuz günü Edirne Yunanlılar tarafından işgal edilmiştir. (ATASE, İSH., K: 644, G: 110, B:110-1) (Kocatürk, 2000:187) Gerek Anadolu'da gerekse Trakya'da yaşanan bu işgallere karşı pek çok bölgede protesto mitingleri yapılmış ve bölgesel mücadele hareketlerine destek verilmiştir. Bu çerçevede Edirne'nin işgalinden hemen sonra Ankara'da Büyük Millet Meclisi'nin önünde bir miting düzenlenerek Trakya'daki işgaller protesto edilmiş ve Trakya'ya destek mesajları verilmiştir. (TİTEA, K:27, G:14, B:9-14001)EK-3

2- Lüleburgaz Kongresi:

Millî Mücadele süresince Trakya'da yaşanan en önemli anlaşmazlıkların başında, bölgedeki bazı mebusların ve cemiyetin bazı üyelerinin askerî harekâttan ziyade siyasi çözüm arayışında olması ve dolayısıyla İstanbul Hükümeti ile bağlarını tam olarak kesmemeleri gelmektedir. Bu kapsamda İstanbul ile sürekli temas halinde olan Trakya Paşaeli Müdafaa-i Hukuk Cemiyeti'nin bazı üyeleri bölgedeki seferberliğe karşı çıkmış ve alınacak askerî tedbirlerin başarısızlığa uğramasına sebep olmuştur. Ancak her şeye rağmen Trakya Paşaeli Müdafaa-i

Hukuk Cemiyeti üyeleri Trakya'nın kurtuluşu için mücadele etmiş gerek İstanbul ve gerekse Ankara ile sürekli temas halinde bulunmuştur.

Trakya mebuslarından(Gelibolu) Şakir (Kesebir), Hayreddin ve Süleyman Faik Beyler Sadrazam Ferit Paşa'yı, İstanbul'un işgalinden hemen sonra ziyaret etmiş ve Trakya'da yaşanan olayları anlatmışlardır. Ancak Sadrazam kendilerine silahlı direnmenin boşuna olacağını ifade ederek kaderlerine razı olmalarını tavsiye etmiştir. İstanbul Hükümeti'nden destek göremeyen bu heyet bölgede kendi çabaları ile teşkilatlanmayı sürdürmüş ve Gelibolu Milletvekili Şakir Bey başkanlığında Lüleburgaz'da 31 Mart - 2 Nisan1920 tarihleri arasında bir kongre düzenlemişlerdir. (Bıyıklıoğlu, 1987:215)

Şakir Bey, Galip Bahtiyar Bey, Hayreddin Bey ve Kolordu Kumandanı Cafer Tayyar Bey'in öncülüğünde gerçekleştirilen ve Trakya-Paşaeli Müdafaa-i Hukuk Cemiyeti Merkez Heyeti'nin ve Edirne vilayetiyle (Edirne, Kırklareli, Tekirdağ ve Gelibolu sancakları) Çatalca sancağının her nahiyesinden birer delege olmak üzere katılımıyla toplanan kongreye 67 kişi katılmıştır. (Bıyıklıoğlu, 1987:216)

Kongrenin açılışının hemen ardından, merkez heyeti için seçim yapılarak asil ve yedek delegeler belirlenmiştir. Yapılan seçimde asil olarak seçilen delegeler; Şevket Bey (Edirne), Kasım Efendi (Edirne), İsmail Bey (Edirne), Şevket Efendi (Lüleburgaz), Mestan Efendi (Edirne), Ekrem Bey (Gelibolu), Şevket Bey (Kırklareli), Ahmet Bey (Edirne), Mustafa Asım Efendi (Şarköy), Hafız Emin Efendi (Keşan) dir. Yedek olarak seçilen delegeler ise; Nazmi Bey (Malkara), Niyazi Bey (Çorlu), Murat Bey (Lüleburgaz), Cemal Bey (Edirne), Adil Bey (Tekirdağ) dir. 31 Mart 1920'de toplanan ve 2 Nisan tarihine kadar süren Lüleburgaz Kongresi'nde Trakya'nın savunmasına yönelik önemli kararlar alınmıştır.(Kocatürk, 2000: 146) Lüleburgaz Kongresi'nde alınan kararlar şunlardır: (Bıyıklıoğlu, 1987:217-219)

“1. Trakya azim bir Türk ve Müslüman ekseriyeti ile meskûn olup, ırkî, tarihî, iktisadî ve siyasî sebeplere ve bütün devletlerce kabul ve ilân edilen milliyet ve adalet esaslarına göre Türk hâkimiyetinde kalması lazımdır. Bu hakka karşı meydana gelecek her türlü işgal ve ihtilâl harekâtına mukavemet ve müdafaa edilecektir.

2. Mukavemet ve müdafaa'nın bütün icaplarının temini ve yerine getirilmesi bu en son çareye başvurmadan evvel, Trakya mukadderatının gerektireceği siyasî teşebbüslerin etraflıca düşünülerek tam yetkiyle karar almaya hakkına sahip her liva adına ikişer kişiden oluşan bir merkez heyeti oluşturulmuştur. Trakya Milletvekilleri ile birlikte Kolordu Kumandanı Cafer Tayyar Bey bu heyette tabii âzadırlar. (ATASE, İSH., K:349, G:53, B:53-1) Heyet, “Trakya Müdafaa-i Hukuk Merkez Heyeti” unvanına sahiptir. Heyet, fevkalade bir durumda kongreyi yeniden toplama yetkisine sahiptir.

3. Trakya'da Anadolu ve Rumeli Müdafaa-i Hukuk Cemiyeti'ne bağlı olarak yapılmış olan köy, kaza ve liva teşkilâtı, eskiden olduğu gibi devam edecektir. Yalnız bu teşkilat, Anadolu ve Rumeli Müdafaa-i Hukuk Cemiyeti ile olan bağıni koparmamış ve Osmanlı vatan menfaatlerinin müdafaaasında bütün Trakyalılar, Anadolu

ve Rumeli Müdafaa-i Hukuk Cemiyeti ile ayın fikir ve duyguya sahip olmakla beraber, bağımsız hareket etme kararı alan Trakya Müdafaa-i Hukuk Heyet-i Merkeziyesi'ne bağlanmıştır.

4. Mütarekeden beri cereyan eden olaylara ilave olarak, hilâfet merkezi ve saltanatın da geçici işgali hadisesi Türk milli vicdanını zedelemiş ve heyecanlandırmıştır. Parlamantonun dokunulmazlığının kaldırılması, aslîye ve şahsîye hukukuna ait kısıtlamalar konulması nedeniyle iç islerimize ve hakimiyet hakkımıza müdahale ve saldırma gibi devletler ve insanlık kaidelerine aykırı bazı haller ve Trakya'mızın Yunanlılara verileceği hakkındaki çeşitli şayialar ile bu teessür ve heyecan çok artmış olduğundan bu husustaki endişe ve mesuliyetlerin kaydıyla beraber umumi efkâra ve siyasî makamlara karşı, kongre namına protesto ve müracaatlarda bulunulacaktır.

5. Türk vatanının umumî mukadderatı hakkında müzakerelerde bulunmak üzere Ankara'da toplanacak olan fevkalade Milli Meclis'e Trakya temsilcisi olarak mebuslardan veya hariçten üç kişiden teşkil edilen bir heyet gönderilecektir.

6. İçinde bulunulan hallerde ve yukarıdaki kararlara ait kongre namına bir beyanname tertip edilip duyurulacaktır. İtilâf devletleri siyasî temsilcilerine, yine birer muhtıra verilmesi, Trakya haklarının Avrupa umumi efkârıyla Barış Konferansı'na karşı müdafaası ve bildirilmesi maksadıyla bir hususî heyet oluşturulacaktır. Avrupa'ya ve Ankara'ya gönderilecek temsilcilerin seçimi merkez heyetine bırakılmıştır.

7. Olağanüstü haller karşısında, yeniden davet edilecek kongrenin, kongremiz âzasıyla ikinci seçilenlerden ve umumî meclis âzalarından meydana gelmesi kararlaştırılmıştır.”

Lüleburgaz Kongresi'nde, Yunan işgaline karşı koşulsuz Trakya topraklarının müdafaa edilmesi kararı alınmıştır. Bu kararı uygulamak maksadıyla Trakya-Paşaeli Cemiyeti'nden ayrı olarak “Trakya Müdafaa-i Hukuk-ı Milliye Merkez Heyeti” teşkil edilmiş ve bu heyet Anadolu ve Rumeli Müdafaa-i Hukuk Cemiyeti'nden bağımsız çalışacağını duyurmuştur. (Bıyıklıoğlu, 1987:215) Alınan bu karar ile İstanbul Hükümeti'nin tepkisini çekmemek adına Anadolu ile bağlantının bulunmadığı düşüncesini yayılmak istenmiş ki bazı üyelerin İstanbul Hükümeti tarafında yer aldığı bilinmektedir. Ancak bu karar ile Anadolu ve Rumeli arasındaki doğal bağ koparılmış ve bu durum millî birlik ve beraberliği zedelemiştir.

Bu arada Mustafa Kemal Paşa Amasya'dan, Edirne'de 1'inci Kolordu Komutanı Cafer Tayyar Bey'e 18 Ekim 1919 tarihinde bir telgraf çekmiş ve “Trakya'daki teşkilatı umumiyenin genişletilmesinde mümkün olduğu kadar Anadolu ve Rumeli Mudafaa-i Hukuk Cemiyeti'nin nizamnamesini esas tutmak ve bu suretle zahiren dahi vahdet-i umumiyemizde bir fark olmadığını göstermek mühimdir.” Diyerek birlikte hareket etmenin önemini vurgulamıştır. (Kocatürk, 2000: 109) 23 Nisan 1920 tarihinde Mustafa Kemal Paşa, Cafer Tayyar Bey'e bir telgraf yollayarak “Trakya kesin olarak Anadolu ile beraber Osmanlı Devleti'nin bir parçasıdır.” demiştir. (Kocatürk, 2000: 154)

Lüleburgaz Kongresi ve kararları, Yunan işgaline karşı Doğu Trakya'nın savunulması için atılmış ilk önemli adımdır. Ayrıca bu kongrede ileride daha kapsamlı bir kongrenin toplanmasına karar verilmiştir ki bu kongre Büyük Edirne Kongresidir. Öte yandan Ankara Hükümeti Lüleburgaz'da yapılan kongre hakkında bilgi talep etmiş ve bu bilgiler telgrafla aktarılmıştır. (ATASE, ATAZB., K:32, G:15, B:15-1) Kongrede alınan kararlar derhal Mustafa Kemal Paşa'ya bildirilmiş, Mustafa Kemal Paşa'da şu telgraf ile cevap vermiştir. (Atatürk'ün Tamim Telgraf ve Beyannameleri, 2006: 300)(Onar, 1995:81)

Ankara,3 Nisan 1920

Kongre Başkanlığı'na

"31 Mart 1920 tarihli telgrafa cevaptır. Kongre'nin toplanışını kutlar ve ülkenin karşılaştığı felakete çözüm bulmak için, Edirne vilayetinin gösterdiği vatanseverlik çabalarının önemini takdir ediyoruz. Kongre görüşmeleri evrelerinden bilgi verilmesini rica ederiz. Anadolu ve Rumeli'deki vatan parçalarının ortak acılarına, ortak bir çözüm bulabilmek üzere Ankara'da toplantıya çağrılan "Olağanüstü Millî Meclis" için Edirne vilayetinden seçilecek üyelerin hızla gönderilmesini temenni eder, Lüleburgaz Kongresi'nin yurtseverlik görevlerinde başarılı olmasına dua ederiz efendim."

*Temsil Heyeti adına
Mustafa Kemal*

Bu arada İtilaf Orduları Başkomutanlığı görevinden ayrılan General Franchet d'Esperey Lüleburgaz Kongresi'nden hemen sonra 6 Nisan 1920'de Karaağaç'a gelmiş ve Cafer Tayyar Bey ve Trakya-Paşaeli Müdafaa-i Hukuk Cemiyeti üyeleri ile bir görüşme yapmıştır. (TİTEA, K:18, G:56, B:56-001) Bu görüşmede General Fr. d'Esperey Trakya'da maceraya atılmamayı tavsiye etmiş, bununla da Yunan işgali karşısında Türk mukavemetini önlemeyi amaçlamıştır. Ayrıca Trakya'nın Fransız mandasına girmesinin kabul edilmesi halinde Yunan işgalinin önüne geçeceğini de açıkça ifade etmiştir. Bu görüşe sert bir şekilde olumsuz yanıt verilmiştir.(Bıyıklıoğlu, 1987:230) Franchet d'Esperey, Edirne'nin her taraftan kuşatma altında olduğunu, başarılı olmalarının mümkün olmadığını, Padişahın emirlerine uyulması gerektiğini söylemiştir. Trakya hakkında alınacak karar ne olursa olsun, bir maceraya atılarak Edirne'nin zarar görmemesi konusunda uyarılarda bulunmuştur. Ancak kendisine verilen cevaplarda Trakya'nın sonuna kadar savunulacağı belirtilmiştir.

3- Edirne Kongresi:

Edirne Kongresi, Anadolu'da başlayan Millî Mücadele ve bu çerçevede Ankara'da Büyük Millet Meclisi'nin açılışından iki hafta sonra toplanması bakımından ve Trakya'da başlatılan mücadelenin çerçevesini belirlemesi açısından son derece önemlidir. Bu kongrede işgallere karşı silahlı mücadeleye karar verilmesi, bölgedeki teşkilatlanmanın en önemli göstergesidir. Ancak kongrede delegelerin bir kısmının siyasi arayış içerisinde

bulunması ve İstanbul ile temasın sürdürülmesi yanlısı olması olumsuz bir durum olarak değerlendirilmektedir. Daha önce 10 Temmuz 1919'da birinci ve 16 Ekim 1919'da ikinci Edirne kongreleri yapılmış ve Trakya'nın işgaline karşı alınacak önlemler burada tartışılmıştır. Ancak bu üçüncü kongre diğerlerine göre daha kapsamlı ve alınan kararlar itibarı ile daha bağlayıcıdır.

Kongre 9 Mayıs 1920 tarihinde Merkez Heyeti Reisi Şevket Bey'in başkanlığında açılmış ve yapılan yoklama sonrasında gündem maddeleri okunmuştur. Kongrenin gündemi iki ana başlık altında toplanmaktadır. Birincisi Trakya'nın Osmanlı'nın ayrılmaz bir parçası olduğunun ve bunun için Osmanlı murahhas heyetinin ve siyasetinin desteklenmesi konusunun ele alınması, ikincisi ise hükümetin yetersiz kalması ve Trakya topraklarının işgali halinde her türlü yola başvurulması ve karşı koyulması için alınacak tedbirlerin neler olacağı meselesidir. Kongrenin başlangıcında tartışılan bir başka konu da delegelerin düşüncelerini özgürce dile getirebilmeleri için uygun koşulların sağlanması ve kimsenin düşüncesinden dolayı suçlanmaması için gerekli önlemlerin alınması konusudur. (TİTEA, K:27, G:9, B:9-140001)

Birinci gün ele alınan bir başka konu ise Yunan işgali karşısında Bulgarların nasıl hareket edecekleri konusudur. Bu toplantıda Cafer Tayyar Bey, Yunan kuvvetlerinin Trakya'da işgal hareketleri sırasında nasıl bir strateji izleyeceklerini delegelere detaylarıyla açıklamış, Yunan ordusunun gücü ve eksikliklerini belirtmiştir. Ayrıca Trakya'daki birliklerin yeterli olduğu, seferberlik halinde nasıl hareket edileceği, erzak ve iaşe konusunun nasıl çözüleceği konularında da açıklamalarda bulunmuştur. Bu konuşmalara karşı, siyasi çözüm arayışı içinde olan ve İstanbul ile temasa geçmek ve oradan onay almak isteyen delegeler görüşlerini açıklamışlar ancak konu tamamen askerî nitelikleri içerdiği için yoğun olarak alınacak savunma önlemleri üzerinde durulmuştur. (TİTEA, K:27, G:9, B:9- 140001)

Edirne Kongresi'nin ikinci günü Trakya'nın İstanbul Hükümeti ile birlikte hareket etmesi gerektiği fikrini savunan delegelerin konuşmaları ile başlamış, bu delegeler savaş ve seferberlik ilanı kararını ancak padişahın verebileceğini ifade etmişlerdir. Cafer Tayyar Bey bu delegelere karşı yaptığı konuşmada siyasetin iflas ettiği artık askerî tedbirlerin alınması gerektiğini ifade ederek, kendilerinin savaş ilan etmediği, ancak savunma maksatlı önlemlerin alınması gereği belirtilmiştir. Ayrıca delegeler tarafından şu konuşma ve öneriler yapılmış ve delegelerin geneli Trakya'nın silahlı savunulmasından yana tavır almıştır. Gelibolu delegesi Şakir (Kesebir)Bey; " *Bu memlekete düşman gelirse müdafaa edilir, biz de müdafaa işinde bir şey düşünemeyiz. Memleketimizi, müdafaa etmeyeceğiz sözleri fırkacı laflarıdır.*" diyerek mutlaka silahlı savunma yapılması gereğini ortaya koymuştur. Bu arada söz alan Babaeski Müftüsü, savunma tertibatı alınırken dikkat edilmesi gereken en önemli hususun burada yapılacak olan mücadelenin planlı ve iyi idare edilerek yapılması gerektiği, aksi halde sonucun felaket olacağını, kararın mutlak müdafaa, sonra seferberlik, arkasından gerekirse dövüşmek olacağını belirtmiştir. Bazı delegelerin, durumun Padişaha sorulması gerektiği, Padişahın emri olmadan bir şey yapılamayacağı şeklindeki çıkışları da dikkat çekmektedir. (TİTEA, K:27, G:9, B:9- 144001)

Kongrenin üçüncü gününde ele alınan en önemli konu San-Remo Konferansı'na Trakya'dan katılacak delegenin seçimi meselesidir. Yapılan uzun tartışmaların sonunda konferansa katılımcı üye gönderme kararı alan kongre, Galip Bahtiyar Bey, Galip Kemal Bey ve Salih Cevdet Bey üzerinde mutabık kalmış ve delegelere verilecek yetkiler belirlenmiştir. (TİTEA, K:27, G:9, B:9- 140001)

Kongrenin dördüncü gününde Cafer Tayyar Bey, ordunun hazırlanmasında halkın desteği ve katkısının belirlenmesi konusunu açmış ve seferberlik halinde yapılacak hususları, askerlerin toplanması, beslenmesi, asayişin sağlanması, silahların belirlenmesi ve menzil teşkilatı hakkında halkın bilgilendirilmesi gerektiği konusu üzerinde durmuştur. Ayrıca kıyıların korunması ve askere gidenlerin ailelerine yapılacak yardım konusu da bu toplantıda ele alınmıştır. Kongrede ele alınan bir başka konu da Trakya Müdafaa-i Hukuku Milliye Cemiyeti'nin görevleri ve amaçları hususudur. Bu cemiyetin Trakya Paşaeli Cemiyetinden ayrı olarak özellikle Doğu Trakya'nın müdafaa-i için kurulduğu belirtilirken, esas olarak bu iki cemiyetin birleştirilmesi ve doğu ve batı Trakya'nın birlikte hareket ederek mücadele etmesi gereği üzerinde durulmuştur. Kongre bu iki cemiyetin Trakya Paşaeli Cemiyeti adı ile görevine devam etmesi kararını vermiştir. (TİTEA, K:27, G:9, B:9- 141001)

13 Mayıs 1920 tarihinde kongrenin beşinci ve son toplantı gününde ikinci, üçüncü ve dördüncü oturumlarda daha önce Lüleburgaz Kongresi'nde seçilen Trakya Paşaeli Merkez Heyeti'nin yeniden seçilmesi konusu tartışılmış ve kararlar alınmıştır.

Bahaeddin Bey, kongrenin Trakya'yı hakkıyla temsil ettiğini, kongreden çıkacak merkez heyetinin de hakkıyla memleketi temsil edeceğini belirtmiş, İhsan Bey ise, mevcut İdare Heyeti'ne her livadan ikişer, kazalardan birer üye seçilmesini, bu üyelerin silah altına çağırma giydirme, besleme ve diğer işlere bakmasını önermiştir. Cafer Tayyar Bey, merkez heyetinin Lüleburgaz Kongresi'nde seçildiğini, bu heyetin görevini yapıp yapmadığının sorgulanmasını görevini yapmıyorsa yeni ve herkese güven verecek bir heyet seçilmesi gerektiğini belirtmiştir. (TİTEA, K:27, G:9, B:9- 142001)

Lüleburgaz Kongresi'nde, Çatalca'dan temsilci olmadığı, Merkez Heyetinde, Çatalca'dan da temsilci olması gerektiği belirtilmiş, ancak bu öneriye Cafer Tayyar Bey, "Çatalca'dan murahhas yoktu denildi. Merkez heyetimiz beş livayı da temsil etmektedir." Sözlere ile cevap vermiştir. Ayrıca, şeref ve namus milletindir, kuvvet de milletindir. Her mesele millet açısından düşünülmelidir... Biz hiçbir zaman milletsiz bir memleket hatırımıza getirmedik... sözlere ile de birlik içinde hareket edilmesi gerektiği belirtilmiştir. (TİTEA, K:27, G:9, B:9- 143001)

Bu oturumda Şevket Bey'in isteği üzerine Lüleburgaz Kongresi kararları tekrar okutulmuş ve tartışmalara bunun üzerinden devam edilmiştir.

Ali Galip Bey, Heyeti Temsiliye namıyla her livadan ikişer üye seçilmesini ve Trakya Cemiyeti ismini almasını, Bahaeddin Bey ise her livadan üç üyenin seçilmesini teklif etmiş, yapılan oylama sonucunda her livadan üçer üye seçilmesine çoğunlukla karar verilmiştir. (TİTEA, K:27, G:9, B:9- 144001)

Edirne ve Çatalca genel meclis üyeleri, Trakya'daki bütün Belediye Reisleri ve Müftülerden ve her nahiyeden ikişer delege ve Edirne'de bulunan Trakya Paşaeli ve Müdafaa-i Hukuk Heyeti Merkeziyesi üyesinden oluşan 220 kişilik heyet beşinci günün sonunda 13 Mayıs 1920 tarihinde şu kararları almıştır. (TİTEA, K:27, G:9, B:9-146001)

“1- Trakya âzim ve bir Türk ve Müslüman ekseriyetiyle meskûn olup camiai Osmaniye'den bittetrik Yunanistan'a verilmesi yolundaki tasavvuratı sureti katiyede red eder.

2- Trakya'nın Yunanlılar tarafından işgaline veya bu maksadı teşkil için dahilen vuku bulacak her türlü ihtilal hareketına karşı mukavemet ve müdafaa edecektir.

*3- Trakya Müdafaa-i Hukuk teşkilatı, asıl olan Trakya Paşaeli teşkilatıyla tevhit ve bu teşkilat, müstakilen idare etmek üzere beş liva namına üçer murahhasan mürekkep bir heyeti merkeziye intihap ve kabul olunmuştur. Liva namına intihap olunan zevat berveçhi atidir: (TİTEA, K:27, G:9, B:9-146001-147001) **EK-4a/4b***

Edirne: Belediye Reisi Şevket Bey, Tüccardan Kasım Efendi, Ahırköylü Ahmet Bey.

Tekirdağ: Mebusu sabık Faik Bey, Malkaralı Nazmi Bey, Saraylı Ali Naki Bey.

Gelibolu: Mebusu sabık Şakir Bey, Baha Bey, Ekrem Bey.

Çatalca: Mebusu sabık Hayreddin Bey, Halil Sadi Bey, Hüseyin Şevket Bey.

Kırkkilise: Lüleburgaz'dan Şevket Bey, Babaeskili Hamdi Bey, Kırkkiliselî Nazmi Bey.

Millî Kumandan sıfatıyla Miralay Cafer Tayyar Bey heyet âzasındandır.

4- Trakya mukadderatının istilzam edeceği bilcümle mukarrerat ve teşebbüsâtı siyasiyenin ânîlâzımında ittihaz ve icrasında ve en son çare olmak üzere müracaat edilecek müdafaa-i fiiliyenin kaffei icabatını şimdiden ihzar ve temin ve müdafaa'nın zaman ve sureti icrası ve teferruatı sairesini tespit ve tayin hususunda ve memleketin alelîtlak emri idaresinde heyeti merkeziye selahiyeti kâmileye malik olup Trakya kuvvei âliyesini temsil eder.

5- Trakya hukuk ve menafini Avrupa'da müdafaa etmek üzere Galip Kemali, Galip Bahtiyar ve Salih Cevdet Bey'ler selâiyeti lazımevi haiz murahhas intihap olunmuşlardır. Çorlulu Cezzarzade Ziya Bey de heyeti murahhasa meyanında bulunacaktır. İşbu mukarrerat heyeti umumiye muvacehesinde bilkare kabul ve imza olunmuştur.

Trakya - Paşaeli Müdafaa-i Heyeti Osmanisi”

Görüldüğü üzere Edirne Kongresi'nin sonuçları ve kararları Trakya'nın silahlı savunmasına yönelik alınacak önlemleri gerek ulusal ve gerekse uluslar arası alanda haklarını duyurma konusunda alınacak tedbirleri

içermektedir. Kongrede kesin kararlarla işgaller ret edilmiş ve sonuna kadar Trakya topraklarını savunma iradesi ortaya konulmuştur.

Sonuç:

Batı Trakya'nın elden çıkmasından sonra İstiklal Harbi'nde bir taraftan Anadolu'da, diğer taraftan da Trakya'da işgal hareketini yoğunlaştıran Yunanlılara karşı başlangıçta kuvayimilliyeye teşkilatı, daha sonrada düzenli ordularla Mustafa Kemal Paşa'nın önderliğinde mücadele edilmiştir. Anadolu'nun her köşesinde başlatılan mücadeleler yerel örgütlenmeler ve direnişlerle işgallere karşı konulmuş, işgalcilerin ilerleyişi yavaşlatılmıştır. Bu dönemde teşkil edilen örgüt ve teşkilatlarda vatanın savunması için önemli kararlar almış ve halk teşkilatlandırılmıştır. İşte bu teşkilatlanmaların bir bölümü de Trakya'da gerçekleştirilmiştir. Bu arada Ankara'da Büyük Millet Meclisi'nin açılması ile birlikte Trakya'nın temsilcileri mecliste görev almış, özellikle 12 Ocak- 18 Mart 1920 tarihleri arasında Edirne'yi temsilen meclise gelen Faik Bey, Mehmet Şeref Bey ve Galip Bahtiyar Bey bu dönemde yaşanan olaylara karşı millî davaya destek olmuşlardır. (Güneş, 2000: 61)

İstanbul'un işgalinden sonra Osmanlı Devleti, Trakya'da savaşın idaresini ele almadığı için, bölgenin ileri gelenleri tarafından kurtuluş çareleri aramak maksadıyla yeni bir teşkilat kurulmuştur ki "Trakya Paşaeli Müdafaa-i Heyeti Osmaniyesi" adıyla örgütlenmiştir. Bu teşkilat Trakya'nın her tarafında, âdeta hükümet vazifesini görerek, 1'inci Kolorduya savaş için gerekli her türlü vasıtaları temin etmek ve İtilâf Devletleri nezdinde Trakya'nın Türklüğünü savunmak ile görevlendirilmiştir. (Kartal, 1956: 12)

Trakyalılar, bir yandan Doğu Trakya'yı savunmaya hazırlanırken öte yandan da Batı Trakya'yı kurtarmayı düşünmektedirler. Oysa Batı Trakya, Balkan Savaşı sonunda Osmanlı İmparatorluğu'ndan ayrılmış ve anlaşma ile bu durum katıleştirilmiştir. Bu durumda Doğu Trakya, henüz kendi mukadderatını ve topraklarını savunmak durumunda iken, Batı Trakya'yı kurtarma düşüncesi cemiyet içerisinde de bazı bölünelere neden olmuştur.

Trakya'nın savunulması maksadı ile kararlar almak ve halkı teşkilatlandırarak mücadele azmi kazandırmak amacıyla toplanan Lüleburgaz ve Edirne Kongreleri bölgesel teşkilatlanma açısından en az Anadolu'da yapılan kongreler kadar önemlidir. Bu kongrelerde işgallere karşı yapılacak mücadelenin detayları ve amaçları belirlenmiş, bir taraftan da verilen tepkilerle uluslararası kamuoyunun ve devletlerin dikkatleri çekilmiştir. Özellikle Trakya Paşaeli Gazetesi vasıtasıyla yapılan yayınlarla bu durum halka duyurulmaya çalışılmıştır. Ankara Üniversitesi Türk İnkılâp Tarihi Enstitüsü Arşivinde yer alan Edirne Kongresi tutanakları incelendiğinde, 5 gün süren kongre sırasında yaşananlar ve işgallere karşı silahlı mücadele taraftarları ile İstanbul Hükümeti yanlısı olup siyasi çözüm arayışları içinde olanların tartışmalarının sonuçları değerlendirilebilmektedir. Bu değerlendirme ışığında maalesef bölgede tam olarak birlik ve beraberliğin sağlanamadığı ve hatta seferberlik kararına tam olarak riayet edilmediği görülmektedir.

Trakya'daki teşkilat, Trakya'nın Yunan ordusu tarafından işgal edilmesi ile birlikte Anadolu ile temasa geçerek Mustafa Kemal Paşa ile birlikte hareket etme kararı almıştır. Her ne kadar İstanbul Hükümeti taraftarları buna karşı tavır almışlarsa da aradaki bu irtibat Cafer Tayyar Bey'in çabaları ile devam etmiştir. Trakya'nın savunmasında bölgede bulunan 1'inci Kolordu ve buna bağlı 49'uncu, 55'inci ve 60'ıncı Tümenler aktif görev almışlar, ancak gerekli yardım ve desteği bulamadıkları için başarılı olamayarak Bulgaristan sınırına geçerek sığınmak zorunda kalmışlardır. Bu gelişme Trakya'nın tamamen Yunan orduları tarafından ele geçirilmesine neden olmuştur

Kaynakça:

1. Arşiv Belgeleri:

Ankara Üniversitesi Türk İnkılâp Tarihi Enstitüsü Arşivi

TİTEA, Kutu:18, Gömlek:56, Belge:56-001

TİTEA, K:27, G:9, B:9-140001

TİTEA, K:27, G:9, B:9- 144001

TİTEA, K:27, G:9, B:9- 141001

TİTEA, K:27, G:9, B:9- 142001

TİTEA, K:27, G:9, B:9- 143001

TİTEA, K:27, G:9, B:9- 144001

TİTEA, K:27, G:9, B:9-146001

TİTEA, K:27, G:9, B:9-146001-147001

Genelkurmay ATASE Daire Başkanlığı Arşivi, Atatürk Koleksiyonu ve İstiklal Harbi Koleksiyonu

ATASE, İSH, Kutu:304, Gömlek:138, Belge:138-1

ATASE, İSH, K:305, G:138, B:138-1

ATASE, İSH, K:1014, G:59, B:59-32

ATASE, İSH. K:780, G:6, B:6-3

ATASE, İSH, K:284, G:142, B:142-1

ATASE, İSH. K: 286, G:110, B:110-1.

ATASE, İSH. K: 644, G: 110, B:110-1.

ATASE, İSH. K: 644, G: 110, B:110-1

ATASE, İSH, K:349, G:53, B:53-1

ATASE, ATAZB, K:32, G:15, B:15-1

2. Kitap ve Makaleler:

Atatürk'ün Tamim Telgraf ve Beyannameleri,(2006); Atatürk Araştırma Merkezi Yayını, Ankara.

Belen, F. (1936); "İstiklal Harbinde Trakya Harekâtı", **Askerî Mecmua**, S.10, C.VII.

Bıyıklıoğlu, T. (1987); **Trakya'da Millî Mücadele I-II**, Türk Tarih kurumu Yayını, Ankara.

Harp Tarihi Vesikaları Dergisi, (1955); Yıl4, S.14, Vesika Nu.369.

Güner, Z. (1998); **Trakya- Paşaeli Müdafaa- i Hukuk Cemiyeti'nin Kuruluşu ve Faaliyetleri**, Atatürk Araştırma Merkezi, Ankara.

Güneş,İ.(2000); "Millî Egemenliğe Dayalı Yeni Devletin Kurulmasında Edirne Milletvekillerinin Katkısı", **11'inci Millî Egemenlik Sempozyumu**, TBMM Kültür ve Sanat Yayın Kurulu, Nu.88, Ankara.

Karal, E.Z. (1956); "Tevfik Bıyıklıoğlu'nun Trakya'da Millî Mücadele Adlı Eseri Hakkında", **Bellekten**, C.XX, s.176-177.

Keleş, Z. (1994); **Cafer Tayyar Eğilmez(1877-1958), Kurtuluş Savaşına Yön Verenler**, Cumhuriyetin Kuruluşunun 70. Yıl Armağanı, Gazi Üniversitesi Yayını, s.158.

Kocatürk, U.(2000); **Atatürk ve Türkiye Cumhuriyeti Kronolojisi 1918-1938**, Türk Tarih Kurumu Yayını, Ankara.

Onar, M. (1995); **Atatürk'ün Kurtuluş Savaşı Yazışmaları I-II**, Kültür Bakanlığı Yayını, Ankara.

Öztoprak, İ. (2006); **Kurtuluş Savaşı İle İlgili Yunan Belgeleri**, Ankara üniversitesi Türk İnkılâp Tarihi Enstitüsü Yayını, Ankara.

Peremeci, O. N. (1939); **Edirne Tarihi**, Resimli Ay Matbaası, İstanbul.

Sonyel, R.S. (1995); **Kurtuluş Savaşı Günlerinde İngiliz İstihbarat Servisinin Türkiye'deki Eylemleri**, Türk Tarih Kurumu Yayını.

Sonyel, R.S. (1995); **Türk Kurtuluş Savaşı ve Dış Politika I**, Mondros Bırakışmasından Büyük Millet Meclisi'nin Açılışına Kadar, Türk Tarih Kurumu Yayını.

Tanör, B. (1992); **Türkiye'de Yerel Kongre İktidarları,1918-1920**, AFA Yayınları, İstanbul.

Türk İstiklal Harbine Katılan Tümen ve Daha Üst Kademedeki Komutanların Biyografileri, (1989); Genelkurmay Askerî Tarih ve Stratejik Etüt Daire Başkanlığı Yayını.

Uçarol, R. (1987); **Siyasi Tarih**, İstanbul.

3. Gazeteler:

Trakya-Paşaeli Gazetesi.

6 Kanun-ı evvel (Aralık)1918 tarihli Trakya Paşaeli Gazetesi'nin 1'inci sayısını (Trakya Paşaeli Müdafaa-i Heyeti Osmaniyesi'nin programını yayınlamıştır.)

EK-2

11 Kanun-ı evvel (Aralık)1918 tarihli Trakya Paşaeli Gazetesi'nin 2'nci sayısı. ("Trakya-Paşaeli Müdafaa-i Heyeti Osmaniyesi'nin Amerika Reisi Cumhuriyet Müşaviri Wilson'a Gönderdiği İzahname" başlığı ile Wilson'a gönderilen mesaja yer verilmiştir.)

EK-3

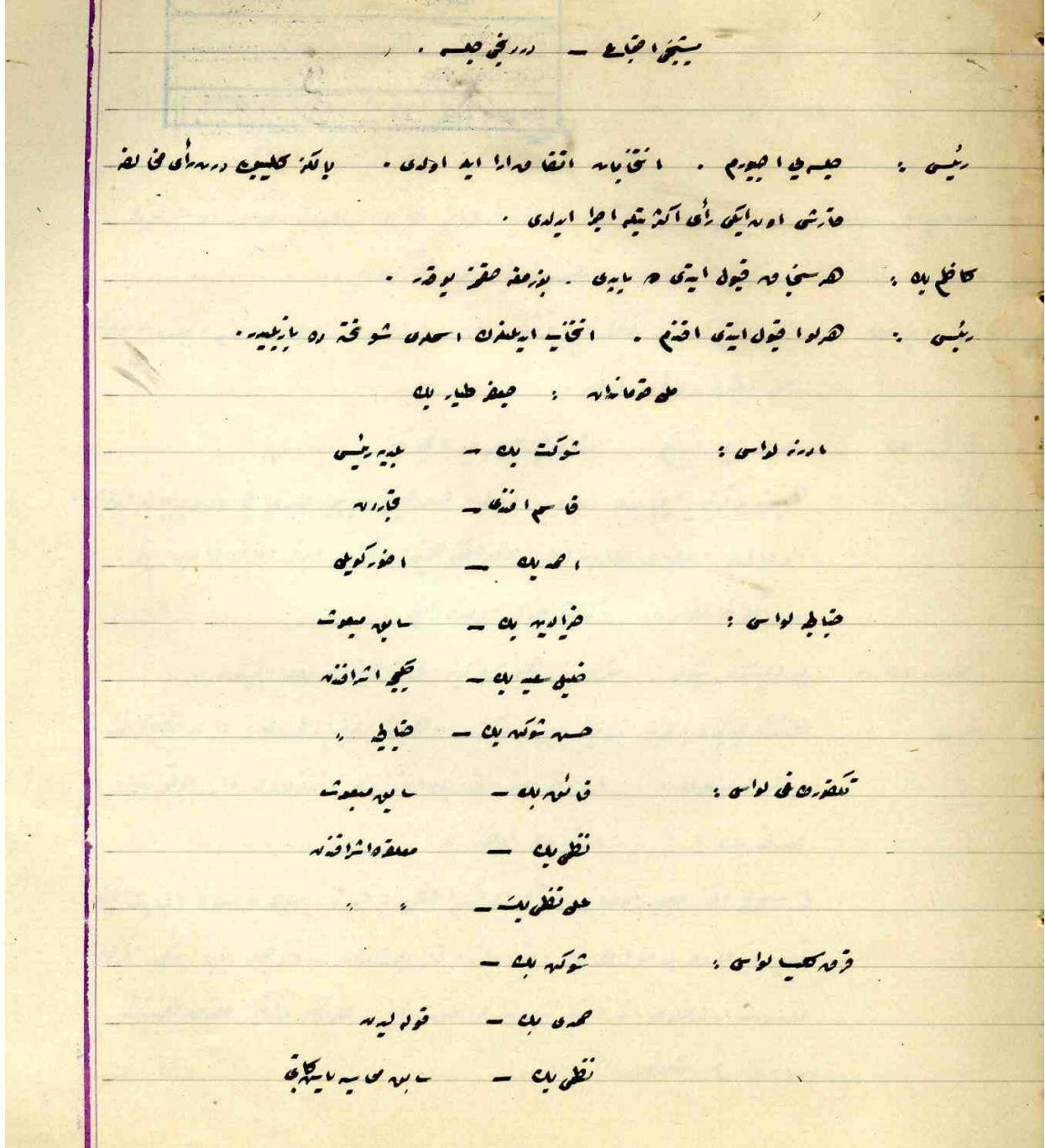
Edirne'nin işgali nedeniyle, Büyük Millet Meclisi önünde yapılan miting fotoğrafı, (Temmuz 1920)
Ankara Üniversitesi Türk İnkılâp Tarihi Enstitüsü Arşivi.

کھیلو لوائی : شاکر بیک - سید محمد
 اکرم بیک - حافظ رئیس
 بیارالدیہ - اجائی

صام الدیہ بیک : بچی بوجہ قبول اولدی . بو هیئت لروم کوروسه اعضا معاوضه ایلیری ؟
 صام بیک : صحت و حضری دعوه اولغنه شرطیه تجویه الاسوه .
 بیارالدیہ بیک : کورویوم که بو نقطه م اختلف وار . اوزور اوزادیه ناقصه ایتمه جویوم
 حل ایتمه روغی اولور .
 ناله بیک : جویه ری ابرم . ناقصه جیغری اجماعه .
 رئیس : هیئت مرکزی ایچینه معاوضه اولغنه صلحی درجور مسکون و درجور طاری
 او حالده اعضا معاوضه اله صلحی هیئت مرکزیه درجور الی قایلر سیغور .
 ادرقا لقا : اکثریت قبول اولدی اقم .
 صام بیک : بو ایتمه بیلی . سوری بز هیئت مرکزیه اعضا سی کورمک ایتمه .
 رئیس : هیئت جدیده برلینه تریف بویور سکنز « هیئت برلین اوتورای » « بو فقیته قی
 ایوز سوری » ادروقوماندای بیک افسانیک برتذکره لی وار . اوقویکنز
 صدق بیک ! « صدق بیک اوقور »
 [سلاح اتمه صیب اولور افرادک قسم اعظمی دعوته سوه سوه اجابت ایتمه
 قسم دیکری ره بدخواهانک افراتمه قیلیمه لر . ازجد بابا اسکی افرادی
 منسوب اولدقدی اتمه سکر شیمه راجعت ایتمه دکلمنزه ماقده حقوقه هیئت
 معاوضه] تعقدور .

Edirne Kongresi Tutanakları, Edirne Kongresinde seçilen Trakya Müdafaa-i Hukuk Teşkilatı Merkez Heyeti, Ankara Üniversitesi Türk İnkılâp Tarihi Enstitüsü Arşivi.

EK-4b

Edirne Kongresi Tutanakları, Edirne Kongresinde seçilen Trakya Müdafaa-i Hukuk Teşkilatı Merkez Heyeti, Ankara Üniversitesi Türk İnkılâp Tarihi Enstitüsü Arşivi.

Summary:

The process of occupation of Eastern Thrace after the signing of the Armistice of Moudros started with the seizure of Uzunköprü-Sirkeci railway line in 4 November 1918 by the French. Immediately after this seizure, the first organization against the events to be faced in Thrace was performed by the foundation of "Ottoman Defense Committee of Thrace-Paşaeli" on 2 December 1918. The effect of this association is higher in the struggles in the Thrace Front in the War of Independence. In the process of the struggle for independence in Eastern Thrace, which started by the actual occupation in 20 July 1920 by Greece, the Lüleburgaz Congress executed and decisions taken on 31 March-2 April 1920 after the First and Second Edirne Congresses can be regarded as a serious step for the defense of Eastern Thrace. Then, the Great Edirne Congress, held between dates 9-13 May 1920 has a significant feature in the liberation of Thrace with the decisions taken there. In this congress, it was declared once again that Thrace is the land of Turks and all the Thracians are ready to defend the territory for that.

In its program, "Ottoman Defense Committee of Thrace-Paşaeli", established in Edirne, announced that the aim of the association was to fight against the fact that Eastern and Western Thrace were under the rule of Ottoman Empire.

Ottoman Defense Committee of Thrace-Paşaeli decided to resist against occupations, and to publish a newspaper in order to publicize its activities to the public and to organize better; it published the first issue of the newspaper with a name "Thrace-Paşaeli News" in 6 December 1918 and this newspaper became the media organ of the association.

The military units founded in the years of National Struggle in Thrace organized under the order and command of 1st Army Corps. Cafer Tayyar Bey, Commander of the 1st Army Corps, started a struggle against the occupation of Thrace by contacting with Ottoman Defense Committee of Thrace-Paşaeli immediately after the Armistice of Moudros and that delayed the demobilization, weapons and delivery of arms, which had to be made in accordance with the provisions of the treaty. In addition, The Army Corps declared mobilization on 16 March 1920 in Eastern Thrace, with the occupation of Istanbul, which

Pioneered Lüleburgaz and Edirne Congresses to be gathered with the aim of organization of Thrace. In this process, the Commander of the 1st Army Corps Cafer Tayyar Bey requested help from Mustafa Kemal Pasha in terms of soldier, weapon and ammunition for the defense of Thrace. In addition, assignment of military officers to the 1st Army Corps, making actual aid to the National Forces and the completion of the deficiencies in money, clothing and equipment are included within these requests. Meanwhile, Istanbul representatives of "Ottoman Defense Committee of Thrace-Paşaeli" visited Mustafa Kemal Pasha during his

stay in Istanbul and asked about his views on what to do against the occupation, and they even invited him to lead this movement.

Ottoman Defense Committee of Thrace-Paşaeli continued to be organized with its won efforts in the region and they organized a congress in Lüleburgaz between 31 March – 2 April 1920, chaired by Gelibolu Congressman Şakir Bey. In the Lüleburgaz Congress, it was decided that the territory of Thrace shall be defended unconditionally against occupations. With the aim of applying this decision, Thrace National Defense of Rights Central Committee was founded apart from the Committee of Thrace-Paşaeli and this committee announced it would work independently from the Committee of Anatolia and Rumelia Defense of Rights Lüleburgaz Congress and its decisions are a significant step for the defense of Eastern Thrace against occupations. Besides, in this congress it was decided that a more comprehensive congress shall be gathered in the future, which is the Grand Edirne Congress.

Edirne Congress is quiet significant in terms of its being assembled two weeks after the opening of the Grand National Assembly in Ankara and of the fact that it determined the framework of the struggle launched in Thrace. The most significant indicator of the decisions taken for armed struggle against the occupations is the organization in the region. The results and the decisions of Edirne Congress consist of the precautions to be taken for the armed defense of Thrace and the precautions to be taken in both national and international areas in terms of announcing their rights. In the Congress, the occupations were strictly rejected and put forth a will of defense for the lands of Thrace to the end. Lüleburgaz and Edirne Congresses, which gathered in order to take decisions for defending Thrace and to allow for a determination of fighting by organizing the community, are as significant as the congresses carried out in Anatolia in terms of regional organization. In these assemblies, the details and objectives of the fight against occupations were identified and on the other hand, the attention of international public opinion and states were taken with the responses given.

After the Western Thrace was lost, in the War of Independence, warfare continued on the one hand in Anatolia and in Thrace on the other hand against occupations, by the National Forces at the beginning and then by regular armies under the leadership of Mustafa Kemal. The occupations were fought against through the struggles started in every corner of Anatolia, local organizations and resistances, thus the progress of the intruders were slowed down. In the organizations and corps existing in this period, significant decisions were taken for the defense of the country and the public was organized for that. One part of these organizations was conducted in Thrace. The will of Thracian people to fight against and save their lands is at a high level in this period. However, despite this, the inability to prevent invasions and being unsuccessful at this should be addressed depending on the political conditions of the period.

This article was handled by examining the “Thrace Paşaeli Newspaper”, Archives of General Staff Military History and Strategic Studies Department, Atatürk Collection and War of Independence Collections,

and the minutes of meetings of the Thrace Paşaeli Committee and Edirne Congress that are placed in the Ankara University Archives of the Institute of History of Turkish Revolution, which are the first-hand sources for the period. In the first part of the article; the establishment, organization, and activities of the Ottoman Defense Committee of Thrace-Paşaeli and the steps to be taken towards the defense of Thrace are explained, while in the second part the importance of Lüleburgaz and Edirne Congresses are emphasized.